

COMMENTAAR BIJ DE ZONDAGSLEZINGEN

Zevenentwintigste zondag door het jaar

Jesaja 5, 1-7 • Psalm 80 • Brief aan de Filippienzen 4, 6-9 • Matteüs 21, 33-43

De vrucht van de wijngaard

Het lied van de wijngaard. In de schriftlezingen van deze zondag wordt het in vele toonaarden gezongen. De profeet Jesaja begint. Hij zingt een liefdeslied, over zijn vriend – God zelf – en diens wijngaard. De vriend is tot het uiterste gegaan in zijn zorg voor de wijngaard, hij heeft al het mogelijke gedaan: „Wat had ik nog meer kunnen doen voor mijn wijngaard en heb ik voor hem niet gedaan?” Het lied slaat om in een striemende aanklacht. De wijngaard gaf enkel wilde vruchten. God hoopte op betrachting van recht, maar zag enkel verkrachting van recht. Hij zal de wijngaard prijsgeven aan het onkruid en de wilde dieren. De wijngaard is een beeld voor het volk van God. In dit lied klaagt de profeet het ongeloof, de ontrouw en het sociale onrecht in Israël aan.

De dichter van de antwoordpsalm 80 zingt het lied verder. Hij werkte het beeld van ‘wijnstok Israël’ breed uit. God heeft een wijnstok uit Egypte gehaald en hem geplant in het beloofde land, waar hij uitgroeide tot een machtige struik. Nu echter heeft de vijand de wijnstok verwoest: de Assyriërs en de Babyloniërs zijn gekomen en het volk zucht in ballingschap. De psalmist smeekt God dat Hij opnieuw zorg draagt voor zijn wijnstok. Het kan toch niet zijn dat God het werk van zijn handen laat varen. „Zie uit uw hemel neer op deze wijnstok, zoek hem weer op, en koester het stekje dat Gij toch eigenhandig geplant hebt. Wij zullen nooit meer van U weggaan. Maak ons nieuw en wij roepen uw Naam.”

Voor de helft kreeg de psalmdichter gelijk. God heeft inderdaad zijn wijnstok weer opgezocht en gekoesterd. Aan de ballingschap is een einde gekomen en de ballingen zijn naar hun land mogen terugkeren. Maar of het volk nooit meer van God is weggegaan? In Jezus' tijd waren de leiders van het volk niet beter dan hun vaderen in de tijd van Jesaja. Toch zingt Jezus in de parabel van deze zondag opnieuw het lied van de wijngaard. De eigenaar doet al het mogelijke. Hij zendt de ene dienaar na de andere, en ten slotte zelfs zijn zoon, maar die worden allemaal mishandeld en gedood. Wat zal de eigenaar van de wijngaard doen? „Hij zal de wijngaard aan anderen geven.” De wijngaard wordt gespaard. Jezus blijft hopen op een volk dat wél vruchten voortbrengt.

In het licht van het paasgeloof hebben de evangelisten deze parabel allegorisch geïnterpreteerd en hem op Jezus zelf toegepast. De eigenaar is God, de wijngaard is Israël, de wijnbouwers zijn de leiders van het volk. Zo bedoelde Jezus het zelf al, toen Hij de parabel vertelde. Maar in de versie van Matteüs komen er allegorische elementen bij. De twee groepen dienaren zijn de vroege en de late profeten, van wie sommigen inderdaad mishandeld, gestenigd of gedood werden (zie bijvoorbeeld 2 Kronieken 24, 21 over de profeet Zacharia). De zoon, die eerst uit de wijngaard geworpen en vervolgens gedood wordt, is Jezus zelf, die buiten de muren van Jeruzalem werd gekruisigd (zie Johannes 19, 17 en Hebreeën 13, 12).

De wijngaard heeft tóch vruchten voortgebracht. In Jezus – die *uit de wijngaard wordt geworpen* – komt de edelste vrucht uit de wijngaard naar buiten. Of met de woorden van Psalm 118 die Jezus op het einde citeert: „De steen die de bouwlieden hebben afgekeurd, is juist de hoeksteen geworden.” Rond Jezus, de afgekeurde steen, zal een nieuw volk worden verzameld.

De evangelist Johannes sluit daarbij aan in zijn versie van het ‘lied van de wijngaard’. Hij legt Jezus deze woorden in de mond: „Ik ben de ware wijnstok en mijn Vader is de wijngaardenier. Als een van mijn ranken geen vrucht draagt, snoeit Hij die weg. En als een rank wel vrucht draagt, snoeit Hij die bij, zodat ze gezuiverd wordt en nog rijkelijker vrucht draagt (...) Ik ben de wijnstok en jullie zijn de ranken. Alleen wie met Mij verbonden blijft – zoals Ik met hem – draagt rijkelijk vrucht, want los van Mij kunnen jullie niets” (Johannes 15, 1-2.5). Het komt er dus op aan verbonden te blijven met Jezus, die al het mogelijke heeft gedaan om de wijngaard vruchtbaar te maken. Alleen dan kunnen wij vruchten voortbrengen.

ZEVENENTWINTIGSTE ZONDAG DOOR HET JAAR
5 oktober 2008

Eerste lezing *Jesaja 5, 1-7*

Ik wil zingen voor mijn vriend, zingen het lied van mijn vriend en zijn wijngaard. Mijn vriend had een wijngaard, die lag op een vruchtbare helling. Hij spitte hem om en maakte hem vrij van stenen, hij plantte er uitgelezen wingerden; in het midden bouwde hij een toren en hij kapte er een perskuip uit. Toen hoopte hij druiven te krijgen, maar de wijngaard gaf enkel wilde vruchten.

En nu, inwoners van Jeruzalem, mannen van Juda, nu moet gij de rechters zijn over mij en mijn wijngaard! Wat had ik nog meer kunnen doen voor mijn wijngaard en heb ik voor hem niet gedaan? Ik had op druiven gehoopt! Waarom geeft hij mij wilde vruchten?

Ik zal u dan nu vertellen, wat ik ga doen met mijn wijngaard. Ik haal zijn omheining weg, dat hij kaalgevreten kan worden. Ik maak zijn muren stuk, dat hij platgetrapt kan worden. Ik maak van hem een verwilderd stuk grond; hij wordt niet langer gesnoeid en met geen hak meer bewerkt; distels en dorens schieten er op, en aan de wolken verbied ik hun regen op hem te laten vallen. De wijngaard van de Heer der hemelse machten is het huis Israël. De mannen van Israël zijn bevoorrechte planten. Hij hoopte op recht, maar zag onrecht, geen betrachting van recht, maar verkrachting van recht.

Tweede lezing *Brief aan de Filippenzen 4, 6-9*

Broeders en zusters,

Weest onbezorgd. Laat al uw wensen bij God bekend worden in gebed en smeken, en nooit zonder dankzegging. En de vrede van God, die alle begrip te boven gaat, zal uw harten en uw gedachten behoeden in Christus Jezus.

Ten slotte, broeders en zusters, houdt uw aandacht gevestigd op al wat waar is, al wat edel is, wat rechtvaardig is en rein, beminnelijk en aantrekkelijk, op al wat deugd heet en lof verdient. En brengt in praktijk wat u geleerd is en overgeleverd, en wat gij van mij hebt gehoord en gezien. Dan zal de God van vrede met u zijn.

Evangelie *Matteüs 21, 33-43*

In die tijd sprak Jezus tot de hogepriesters en de oudsten van het volk:

„Luistert naar een andere gelijkenis: er was eens een landeigenaar die een wijngaard aanlegde; hij zette er een heining omheen, hakte een wijnpers erin uit en bouwde een wachttoren. Daarop verpachtte hij hem aan wijnbouwers en vertrok naar den vreemde. Toen de tijd van de oogst gekomen was, zond hij zijn dienaren naar de wijnbouwers om de opbrengst in ontvangst te nemen. Maar de wijnbouwers grepen zijn dienaren vast. Zij mishandelden de een, doodden de ander en stenigden een derde. Daarop zond hij andere dienaren, talrijker dan de eersten; maar zij behandelden hen op dezelfde manier.”

„Ten slotte stuurde hij zijn zoon naar hen toe, in de veronderstelling, dat zij zijn zoon wel zouden ontzien. Maar toen de wijnbouwers de zoon zagen, zeiden ze onder elkaar: ‘Dat is de erfgenaam; vooruit, laten we hem vermoorden en ons zijn erfenis toe-eigenen.’ Ze grepen hem vast, wierpen hem de wijngaard uit en doodden hem.”

„Wanneer nu de eigenaar van de wijngaard komt, wat zal hij dan wel met die wijnbouwers doen?”

„Ze antwoordden Hem: ‘Hij zal die misdadigers een ellendige dood doen sterven en zijn wijngaard zal hij aan andere wijnbouwers verpachten, die hem de opbrengst op de vastgestelde tijd zullen afdragen.’”

„Toen sprak Jezus tot hen: ‘Hebt gij nooit in de Schrift gelezen: de steen die de bouwlieden hebben afgekeurd, is juist de hoeksteen geworden? Op last van de Heer is dat gebeurd en het is wonderbaar in onze ogen. Daarom zeg Ik u, het Rijk Gods zal u ontnomen worden en gegeven aan een volk dat wel de vruchten daarvan opbrengt.’”